

Adresseinformasjon fylles inn ved ekspedering. Se mottakerliste nedenfor.

Vår ref:
20/01235-1

Saksbehandler:
Mathias Lia Nordmoen

Dato:
21. desember 2020

Innspill til mandat til utvalgene om rettssikkerhet og institusjon

Barneombudet takker for muligheten til å komme med innspill til mandat for utvalgene som skal se på institusjonsbarnevernet og rettssikkerheten i barnevernet. Vi vil berømme departementet og regjeringen for å sette i gang dette viktige arbeidet.

1. Det bør nedsettes to separate utvalg

Vi har mottatt informasjon som tilsier at departementet vurderer å slå utvalgene sammen, og kun nedsette ett utvalg. Dette mener vi vil være uheldig og vi vil fremholde med styrke at det bør nedsettes to separate utvalg. Selv om temaene for disse to utvalgene vil kunne ha noen fellespunkter er utgangspunktene også vidt forskjellige. Det vil etter vårt syn kreve en helt annen fagbakgrunn og kompetanse for å sitte i et utvalg som handler om institusjonsbarnevernet, enn i et utvalg om rettssikkerheten i alle deler av systemet. I tillegg vil to utvalg rent faktisk ha mulighet til å utrede mer enn ett. Det vil derfor bli en grundigere gjennomgang av to helt sentrale og avgjørende tema for et godt barnevernssystem. Vi vil derfor oppfordre departementet til å sette ned to separate utvalg.

2. Rettssikkerhetsutvalget

Barneombudet mener det må fremgå av utvalgets mandat at de skal vurdere hvordan forsvarlighetskravet i barnevernloven kan operasjonaliseres. Med dette mener vi at utvalget må utrede hvordan man kan oppstille tydeligere krav og beskrivelser av hva barneverntjenester som et minimum må tilfredsstillende. Særlig mener vi dette må omhandle størrelsen på tjenestene, antall ansatte og tilgangen på hjelpetiltak. I tillegg bør utvalget vurdere løsninger for regulering av hva som må ligge til grunn for en god barneverntjeneste og et godt faglig arbeid.

2.1 Større kommuner eller interkommunale samarbeid

En sentral del av rettssikkerheten i barnevernet handler om at barn og familier kan være trygge på at barneverntjenesten til enhver tid treffer riktige beslutning, upåvirket av forhold utenfor saken. I dag er dette utfordrende i mange kommuner. I barneverntjenester i mindre kommuner oppstår det raskt habilitetskonflikter fordi de ansatte vil ha forbindelser med mange av innbyggerne i kommunen. Dette gjelder også i saker hvor forholdet ikke direkte rammes av habilitetsreglene i forvaltningsloven. Slike utfordringer gjør at det vil kunne være vanskeligere å

gripe inn ovenfor barn og familier som barnevernstjenesten kjenner til privat fordi lokalmiljøet er lite. Vi vet også at barnevernssaker kan skape sterke følelser i et lokalsamfunn, som igjen kan føre til personlig utrygghet hos lokale barnevernansatte. Dette kan igjen innvirke på barnevernets arbeid. I kommuner med få innbyggere er det også en risiko for at personer lar være å melde fra til barnevernstjenesten fordi de vet at de ansatte har privat kjennskap til de familiene det knyttes bekymring til. Dette illustreres ved at antall bekymringsmeldinger har økt flere steder hvor kommuner har slått seg sammen eller inngått interkommunale samarbeid. I tillegg vil det i små barneverntjenester være vanskeligere å bygge opp robuste fagmiljø.

Vi mener derfor at utvalget bør se på hvor stor en kommune må være for å kunne drive en forsvarlig barneverntjeneste uten et interkommunalt samarbeid.

2.2 Antall ansatte – størrelsen på tjenesten

I tillegg mener vi at utvalget må se på hvor mange ansatte det bør være i en barneverntjeneste for at tjenesten skal kunne drives forsvarlig. I en undersøkelse fra 2015 fremgår det at 80 prosent av ansatte i kommunalt barnevern opplever at stor arbeidsmengde hindrer dem i å gjøre en god nok jobb. Dette samsvarer med nyere tall som viser at 216 av landets 267 barneverntjenester har mer enn 15 barn per ansatt i gjennomsnitt. I NIFU-rapport 2017:28 sier to av tre barnevernledere at de ikke har nok saksbehandlere i sin tjeneste. Kommunemonitoren til Bufdir viser at saksbehandlere i barnevernet kan ha ansvar for opptil 30-50 barn samtidig. I Barneombudets rapport «De tror vi er shitkids» fra 2020 fant vi store mangler i barneverntjenestens oppfølging av barn på institusjon, noe som blant annet skyldes mangel på ansatte. Barne- og familieministeren har selv sagt til Stortinget at det må ansettes 1250 nye saksbehandlere i barnevernet for å nå nivået de ansatte mener er forsvarlig.¹

Endring av ansvars- og finansieringsfordeling mellom stat og kommune (barnevernreformen) vil føre til at flere store oppgaver flyttes til kommunene. I 2019 kom delrapport 4 fra «Forsøk med ny ansvarsfordeling mellom stat og kommune på barnevernområdet». Rapporten viser hvor krevende det er å bygge opp en god barneverntjeneste og understreker behovet for økte ressurser i kommunalt barnevern. Det fremgår på side 95 at: «For kommunale barnevernstjenester med store behov for tiltak og manglende kapasitet vil økt ansvar, med større egenbetaling og flere oppgaver, i første rekke innebære økte utgifter og økt arbeidspres. Insentivene til reduserte kostnader vil styrkes, men handlingsrommet for å få det til vil reduseres, med mindre barnevernet tilføres mer ressurser i en overgangsperiode».

Det er også fremholdt i rapporten at god forebygging ikke nødvendigvis fører til færre inngripende saker, i alle fall ikke på kort sikt. Det motsatte kan også være tilfelle, at et godt forebyggende arbeid fører til flere inngripende saker, fordi mørketallene blir mindre. Forsvarlig bemanning er derfor avgjørende for å kunne redusere mørketallene og for å kunne drive god forebygging.

Vi mener derfor at utvalget bør se på hvor store barneverntjenestene bør være i forhold til innbyggertall, for at de skal kunne drive en forsvarlig tjeneste. Utvalget bør i tillegg vurdere om det bør innføres en bemanningsnorm og hvordan denne skal se ut. FO har tidligere foreslått en øvre grense på 15 barn per saksbehandler.

2.3 Tilgang på gode hjelpetiltak

Utvalget bør også vurdere om det bør reguleres hvilke typer hjelpetiltak barneverntjenestene til enhver tid skal ha tilgang til. At mange barneverntjenester i dag ikke har hjelpetiltak som er egnet til å bedre situasjonen for barn og familier er et alvorlig rettssikkerhetsproblem.

---

¹ <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Skriftlige-sporsmal-og-svar/Skriftlig-sporsmal/?qid=76220>

I vår rapport «De tror vi er Shitkids» så vi at mange kommuner mangler gode hjelpetiltak som står i forhold til de komplekse utfordringene som barn og familier kan ha. Dette samsvarer med Helsetilsynets funn i rapporten «Det å reise vasker øynene – en gjennomgang av 106 barnevernssaker» fra 2019. I rapporten konkluderes det med at det er nødvendig med hjelpetiltak av et helt annet omfang og med en helt annen intensitet enn i dag.

2.4 Hva er en god barneverntjeneste og godt barnevernfaglig arbeid?

I tillegg til å operasjonalisere forsvarlighetskravet, bør utvalget se på hva som må ligge til grunn for en god barneverntjeneste og et godt faglig arbeid. Selv om det er viktig med et minimumskrav om hva som er forsvarlig, savner Barneombudet tydeligere nasjonale føringer på hva som faktisk er en god barneverntjeneste og godt barnevernfaglig arbeid. Vi vil derfor be om at det i mandatet presiseres at utvalget skal se på løsninger og tiltak for hva som må ligge til grunn for å drive en god barneverntjeneste.

3. Institusjonsutvalget

Et utvalg som skal foreslå endringer og forbedringer i institusjonstilbudet i barnevernet bør ha et bredt mandat som vurderer alle virkemidler, både behovet for nytt regelverk, økonomi og organisering. Barneombudet publiserte i 2020 rapporten «De tror vi er shitkids». Rapporten er basert på innsyn i barnevernssaker og samtaler med barn på institusjon og inneholder en rekke anbefalinger. Vi anbefaler at hele rapporten inngår i utvalgets kunnskapsgrunnlag. Vi anbefaler også departementet å ta inn flere av anbefalingene fra rapporten direkte i utvalgets mandat. Vi har omformulert og samlet en del av anbefalingene slik at de kan inngå i mandatet til utvalget:

- Barn og unges medvirkning. Det bør fremgå eksplisitt av mandatet til utvalget at de må innhente kunnskap direkte fra barn og unge i institusjon som grunnlag for sitt arbeid. Videre bør utvalget gå gjennom systemet for brukermedvirkning på institusjonsfeltet og komme med forslag som kan ivareta barn og unges rett til å bli hørt, både i egen sak og i fagutvikling og utforming av tilbudet.
- Krav til faglig innhold. Utvalget bør vurdere tydeligere regulering av krav til det faglige innholdet i institusjon.
- Barneverntjenestens oppfølging etter plassering. Utvalget bør vurdere klarere føringer for hvordan kommunalt barnevern skal følge opp ungdommer som bor på barnevernsinstitusjon, blant annet med stoppunkter, frister og krav til konkrete vurderinger og vurdere å forskriftsfeste antall oppfølgingsbesøk i institusjon på lik linje med fosterhjem.
- Bredden i institusjonstilbudet. Det er behov for at staten tar et større ansvar for de mest utsatte unge som i dag i stor grad er plassert i enetiltak hos private, kommersielle aktører. Videre fant vi et behov for kortvarige utrednings og behandlingstilbud på institusjon (bvl § 4-24 1. ledd), med tverrfaglig innsats og hjelpetiltak rettet mot familie og nærmiljø.
- Bedre regulering av tvangsbruk og enetiltak. Utvalget bør få i oppdrag å foreslå tydelig regulering av vilkår for og gjennomføring av enetiltak i lov eller forskrift. Regelverket må sikre at barn ikke blir boende alene på institusjon over tid uten faglige vurderinger og klage og kontrollmekanismer. De bør også se på regulering av barneverntjenestens vurdering av nytten av en tvangsplassering, men klarere krav og frister og mulig kontroll i fylkesnemndene.
- Det er behov for en nasjonal modell som sikrer barn på institusjon nødvendig psykisk helsehjelp.

Med vennlig hilsen

Karl Johans gate 7,
0154 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo

Inga Bejer Engh
barneombud

Mathias Lia Nordmoen
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.

Mottakerliste

Barne- og familiedepartementet (BFD), Anders Humstad

Kopimottakerliste

Barne- og familiedepartementet (BFD)